

การบูรณาการการแสดงหนังตะลุงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม:

กรณีศึกษา หนังตะลุงนครินทร์ ชาทอง

The Integrate Shadow Puppet show with the Cultural Tourism:

Case Study Nakarin Chatong's Shadow Puppet show

เถียรชัย พันธุ์คง¹, ศิริรักษ์ จวงทอง² และสุชาดา สุวรรณคำ³

Thienchai Phankhong¹, Siriluck Joungtong² and Suchada Suwankum³

^{1,3}สาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่

^{1,3}Hatyai Business University

¹โปรแกรมวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

²Faculty of Management Sciences, Songkhla Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความเป็นมาเกี่ยวกับภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาบูรณาการการแสดงหนังตะลุงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อย จากนายหนังตะลุง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย พบว่า หนังนครินทร์ ชาทอง เป็นหนังตะลุงแนวอนุรักษ์ที่ยึดการแสดงตามขนบนิยมของจังหวัดสงขลา มีการประยุกต์เรื่องของการแสดงให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์จริงในปัจจุบัน แนวทางการพัฒนาการบูรณาการการแสดงหนังตะลุงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า การแสดงของหนังนครินทร์ ชาทอง และชุมชนพื้นที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม สามารถเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง รูปแบบการบูรณาการอยู่ในรูปของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มี 2 รูปแบบ โดยรูปแบบแรกใช้ระยะเวลา 1 วัน และรูปแบบที่สองใช้ระยะเวลา 1 วัน 1 คืน ผลการทดลองนำเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ด้านประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม

เกี่ยวกับการดูหนังตะลุงในระดับมาก และประทับใจแหล่งท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะ
คือ ควรให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากขึ้น

คำสำคัญ: การบูรณาการ, หนังตะลุง, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

The purpose of this research was to study background with about the wisdom of Performing Arts of Nakarin Chatong's Shadow Puppet to find out guidelines for development integrate the shadow puppet show with the Cultural Tourism. This research collects the data by interview and focus group from Shadow player, musicians and relate. Research finding : Nakarin Chatong's Shadow Puppet is Shadow Puppet Conservative follow Songkhla Province' popular tradition 16 steps, a matter of the application shows the current date and the actual situation. The guidelines for development integrate the shadow puppet show with the Cultural Tourism found Nakarin Chatong's Shadow Puppet show and community has an efficiency for development of a tourism route to learning, wisdom and culture. Can be linked to the tourism route in the neighborhood. An integration in the form of cultural tourism route are two type comprise the first day trip and the second form takes one day, one night. Experimental results show that travel along the path. Tourists get a knowledge of history and culture on many levels. In particular, knowledge about watching shadow puppet and impressive attractions and tourism suggestion should allow visitors to get involved in more activities.

Keywords: Integrate, Shadow Puppet show, Cultural Tourism

บทนำ

ในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคใต้ ได้แก่ สงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช ตรัง และสตูล เป็นพื้นที่ที่มีองค์ความรู้ในด้านการอนุรักษ์ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม การจัดการ เศรษฐกิจชุมชน รวมไปถึงวิถีชีวิตชุมชนต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งนับวันจะถูกลืมเลือนไปจากคนในชุมชน โดยเฉพาะการแสดงหนังตะลุง

หนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงประเภท “การละเล่นพื้นบ้านหรือพื้นเมือง” ซึ่งการละเล่นพื้นบ้านนี้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ที่ชาวบ้านในอดีตสร้างสรรค์ขึ้น จากเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมแต่ละถิ่น เป็นมรดกที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ สัมผัส สืบทอด ปรับเปลี่ยน เพื่อความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปเรื่อยมา วิธีการ สืบทอด คือ อาศัยการบอกเล่า จดจำ เลียนแบบ ทำตามครู รู้แบบซึมซับ และรับความ พึงพอใจ การละเล่นพื้นบ้านจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และเป็นชีวิตจิตใจของชาวบ้าน ที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตของคนไทยโดยเฉพาะในภาคใต้มาเป็นระยะเวลาช้านาน (อุดม หนูทอง, 2531 อ่างใน อัศวิน ศิลปะเมธากุล, 2552)

ในอดีตหนังตะลุงเป็นเครื่องมือสื่อสารทางสังคมที่ทรงประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพของชาวใต้ แต่ปัจจุบันหนังตะลุงได้รับความสนใจจากคนรุ่นใหม่้อยลง การถ่ายทอดความรู้ การอนุรักษ์และการประยุกต์ใช้ความรู้ รวมทั้งการจัดระบบ องค์ความรู้ที่ดั้งเดิม และมีคุณค่าอาจสูญหายไปจากท้องถิ่นได้หากยังไม่มีจัดการที่ เป็นระบบ (สุพัทธา คงขำ และนรินทร์ สังข์รักษา, 2558) ปัจจุบันผู้แสดงหนังตะลุงมีการ ปรับตัวทั้งเนื้อหาและรูปแบบของการแสดงเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของ ผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไป และต้องคำนึงถึงความอยู่รอดในบริบทสังคมสมัยใหม่ด้วย (อรทัย พรหมเทพ, 2553) ในขณะที่ธัญญา พูลสวัสดิ์, (2553) พบว่า หนังตะลุงสามารถ บูรณาการกับศิลปะหรือธุรกิจสาขาอื่นได้ หากมีการบริหารจัดการที่ดี และเหมาะสม เช่น การนำวัฒนธรรมพื้นบ้านมาเป็นตัวชูโรง ต่อยอดการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยนำหนังตะลุงมาเป็นแกนหลักส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการรูปแบบหนึ่ง ซึ่งสามารถสร้างรายได้ มหาศาลให้แก่ประเทศไทย โดยเฉพาะในภาคใต้ ปี พ.ศ.2555 มีรายได้จากการ ท่องเที่ยวสูงสุดคือ 382,491.79 ล้านบาท (สำนักงานสถิติจังหวัดภูเก็ต, 2556) นอกจากนี้

จากการสำรวจรายได้จากการท่องเที่ยวต่อประชากร พบว่า ภาคใต้มีรายได้จากการท่องเที่ยวต่อประชากรสูงสุดเท่ากับ 20,673.04 บาทต่อคน เนื่องจากประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ประเพณี วัฒนธรรม และหลายปีที่ผ่านมาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำลังได้รับความนิยม โดยรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่สร้างสรรค์ขึ้น ประกอบด้วย ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว การรวมกลุ่มของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่น การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว และระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน (วิชชานันท์ ผ่องศรี และสมพงษ์ ธงไชย, 2552)

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีศิลปินแห่งชาติด้านศิลปะการแสดงหนังตะลุงมากที่สุดในประเทศไทย คือ 5 ท่าน (นครินทร์ ชาทอง, 2556) การเลือกนายหนังตะลุงต้นแบบเพื่อสกัดองค์ความรู้และประยุกต์กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น จำเป็นต้องศึกษาจากนายหนังที่มีภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหนังตะลุงขั้นสูง มีการอนุรักษ์การแสดงหนังตะลุงตามขนบการแสดงอย่างถูกต้อง และมีชื่อเสียงในการแสดง นั่นคือ หนังตะลุงคณะนครินทร์ ชาทอง ศิลปินแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2550 สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน-หนังตะลุง) และจากผลการสำรวจบริบทความเหมาะสมของชุมชนพื้นที่ พบว่า หนังนครินทร์ ชาทอง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา มีคุณสมบัติตรงตามที่ผู้วิจัยกำหนด และในชุมชนพื้นที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น การรวมกลุ่มสานเสื่อ การทำขนมพื้นบ้าน การแกะรูปหนังตะลุง การเกษตรแบบพอเพียง วัดวาอาราม ภูเขา ถ้ำ น้ำตก และพิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งสามารถพัฒนาให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในอนาคตได้

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษารูปแบบการบูรณาการระหว่างการแสดงหนังตะลุงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อหาแนวทางหรือความเป็นไปได้ในการอนุรักษ์หนังตะลุงด้วยวิธีการใหม่ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่วัฒนธรรมท้องถิ่น คือ การแสดงหนังตะลุง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และเผยแพร่หนังตะลุง และเป็นการเพิ่มศักยภาพของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาเกี่ยวกับภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ซาทอง
2. เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงหนังตะลุงนครินทร์ ซาทอง
3. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการบูรณาการการแสดงหนังตะลุงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการบูรณาการการแสดงหนังตะลุงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาหนังนครินทร์ ซาทอง เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงและแนวทางในการบูรณาการการแสดงหนังนครินทร์ ซาทอง กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา เท่านั้น

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

ประชากร เลือกแบบเจาะจง คือ นายหนังตะลุง คือ อาจารย์นครินทร์ ซาทอง

กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล คือ ตัวแทนจากองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแสดงหนังตะลุง การท่องเที่ยว และชุมชน จำนวน 30 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ตัวแทนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา ประธานสภาวัฒนธรรมตำบล และสภาวัฒนธรรมอำเภอคลองหอยโข่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอคลองหอยโข่ง ผู้ประกอบการบริษัททัวร์ในอำเภอหาดใหญ่ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานหาดใหญ่ ประชาชนชาวบ้าน ศิลปินในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง นายหนังตะลุง นักธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับหนังตะลุง นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น

กลุ่มนักท่องเที่ยวทดลอง ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด คือ เป็นนักเรียนนักศึกษา อายุ 18 ปีขึ้นไป จากมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ ที่มีความสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้สำหรับบันทึกการสนทนากลุ่มของกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการบูรณาการการแสดงหนังตะลุงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีกรอบคำถาม เช่น ความเป็นไปได้ของการบูรณาการการแสดงหนังตะลุงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ศักยภาพและจุดแข็ง จุดอ่อนของพื้นที่ รูปแบบการบูรณาการที่เป็นไปได้ การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยว เป็นต้น และใช้ในการบันทึกความพึงพอใจในการทดลองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ความพึงพอใจต่อสถานที่ท่องเที่ยว สถานที่เรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวก ความพึงพอใจต่อกิจกรรม ความรู้ที่ได้รับ ความพึงพอใจในภาพรวม ตลอดจนปัญหาอุปสรรค และแนวทางการแก้ไขของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทดลองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) ใช้สำหรับสัมภาษณ์เจาะลึกเกี่ยวกับความเป็นมาในการแสดงหนังตะลุงของอาจารย์นครินทร์ ชาทอง และลูกศิษย์ จำนวน 5 คน

แบบบันทึกการมีส่วนร่วม ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการบูรณาการการแสดงหนังตะลุงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Method) จากการสัมภาษณ์ การประชุมระดมความคิดเห็น และการสังเกต และใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง

สรุปผลการวิจัย

1. ความเป็นมาเกี่ยวกับภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง

จากผลการสัมภาษณ์หนังนครินทร์ ชาทอง และลูกศิษย์ จำนวน 5 คน ถึงความเป็นมา และเอกลักษณ์ในการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง สรุปผลการวิจัยดังนี้

หนังนครินทร์ ชาทอง ได้รับการถ่ายทอดศิลปะการแสดงหนังตะลุงจากคุณตาซึ่งเป็นนายหนังมาก่อน นายหนังที่หนังนครินทร์ ชาทอง ยึดเป็นแบบอย่างคือหนังกิมเต็ง และหนังก้น ทองหล่อ เนื่องจากมีความประทับใจในการแสดงที่ใช้คำพูดไม่หยาบคาย ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกหนังนครินทร์ ชาทอง และลูกศิษย์ พบว่าหนังนครินทร์ ชาทอง มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากหนังคณะอื่นๆ ดังนี้

1.1 อนุรักษ์ขนบนิยมหรือลำดับขั้นตอนการแสดงหนังตะลุงของจังหวัดสงขลา หนังนครินทร์ ชาทอง ไม่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงไปตามยุคสมัย แต่มีการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยแทน การจะดูหนังตะลุงให้เข้าใจนั้น นายหนังต้องเข้าใจขนบนิยมก่อน เมื่อเข้าใจอย่างลึกซึ้งแล้ว ก็จะสามารถถ่ายทอดขนบนิยมให้กับคนดูได้เข้าใจด้วย

1.2 การใช้ภาษาไทยและภาษาถิ่นที่ถูกต้อง การเลือกรูปหนังตะลุงที่เป็นตัวตลก ซึ่งบางตัวนั้นดัดแปลงมาจากตัวตลกที่เป็นคนจริงๆ เช่น นายเพ่ง บังส้ม้อ ฉะนั้นการพากษ์เสียงพูดของหนังตะลุงเหล่านี้จำเป็นต้องพูดภาษาถิ่นที่ต้องอ้างอิงกับความเป็นจริง หนังหลายคณะพูดพากษ์ภาษากลาง แต่หนังนครินทร์ ชาทอง ยังคงยึดถือความถูกต้องพากษ์ตามความเป็นจริงและมีการใช้ภาษาไทย (ภาษากลาง) ที่ถูกต้อง เช่น คำควบกล้า ร เรือ ล ลิง ชัดเจนจนถึงทุกวันนี้

1.3 ชูชีวิตตัวตลกดั้งเดิม หนังนครินทร์ ชาทอง อนุรักษ์ตัวตลกดั้งเดิมที่หนังคณะอื่นๆ ไม่สามารถนำมาแสดงได้ เช่น นายโถ ทองช้าง อ้ายแข็ง และคงอินทร์ เนื่องจากหนังนครินทร์ ชาทอง ศึกษาประวัติและอุปนิสัยของหนังตะลุงเหล่านี้จนสามารถนำมาประยุกต์กับเรื่องที่ได้แสดงได้เป็นอย่างดี ถือเป็นคุณค่าที่ยากจะเลียนแบบได้

1.4 อนุรักษ์ดนตรี การแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง จะยึดเครื่องดนตรีจากเครื่องห้า ได้แก่ ฉิ่ง ทับ ปี่ กลองตุ๊ก และโหม่ง แม้จะมีการใช้เครื่องดนตรีสมัยใหม่บ้าง แต่ก็ยังยึดเครื่องดนตรีทั้ง 5 เป็นหลักในการแสดงทุกครั้ง ไม่เหมือนกับหนังคณะอื่นๆ ที่มีการนำเครื่องดนตรีสมัยใหม่เป็นแกนหลักในการแสดง ซึ่งข้อแตกต่างในส่วนนี้ส่งผลกระทบต่อเพลงที่เลือกใช้ในการแสดง และรูปแบบของการแสดง ซึ่งยังคงรูปแบบเดิมเอาไว้ได้ครบถ้วน

1.5 ความรู้ดี อาจารย์นครินทร์ ชาทอง เป็นหนังที่สอดแทรกคติ ปรัชญา การดำเนินชีวิต รวมทั้งความรู้ปัจจุบันให้ผู้ชมได้รับทราบตลอดชีวิตการแสดง เช่น แสดงหนังตะลุงเกี่ยวกับการต่อต้านภาวะโลกร้อน ยาเสพติด เป็นต้น

2. รูปแบบการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง

การบริหารจัดการการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง ในปัจจุบันมีดังนี้

2.1 ยึดการแสดงตามขนบนิยมจังหวัดสงขลา 16 ขั้นตอน ตั้งแต่การชักทาย โรงจนถึงการบอกเลิกโรง เนื่องจากหนังตะลุงนครินทร์ ชาทอง เป็นหนังตะลุงอนุรักษ์ และมีเจตนารมณ์แน่วแน่ในการอนุรักษ์ขนบการแสดงหนังตะลุงให้สืบทอดไปสู่ชนรุ่นหลัง แต่ก็มีปรับปรุงในบางส่วน เช่น การประยุกต์เรื่องของการแสดงให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสถานการณ์จริงในปัจจุบัน มีการหยิบยกปัญหาทางสังคมหรือปัญหาสภาพแวดล้อมมาเป็นเค้าโครงเรื่อง เช่น การแสดงหนังตะลุงรณรงค์ลดภาวะโลกร้อน และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้น

2.2 รูปหนังตะลุง เดิมมีการแกะสลักเป็นรูปเดี่ยวๆ ปัจจุบันมีการประยุกต์ออกแบบให้สมจริงมากขึ้น เช่น ใส่เสื้อผ้าที่เป็นที่นิยมใน สมัยก่อนตัวหนังตะลุงมักจะยืนตรงๆ แต่ปัจจุบันมีการแกะสลักให้รูปหนังตะลุงมีกริยาท่าทางที่สมจริงมากขึ้น เช่น ตัวหนังตะลุงกำลังปีนต้นไม้ กำลังแบกสิ่งของ เป็นต้น

2.3 การบริหารทรัพยากร โดยเฉพาะทรัพยากรบุคคล นั่นคือ ลูกคู่ สมัยก่อนคณะนายหนังแต่ละคณะจะมีอุปกรณ์ เครื่องดนตรี และลูกคู่เป็นของตนเอง ฉะนั้นการที่ลูกคู่ของหนังคณะหนึ่งจะไปเป็นลูกคู่ให้หนังอีกคณะหนึ่งแม้จะทำได้แต่ก็ทำให้การแสดงไม่กลมกลืน เนื่องจากทักษะและความสามารถของลูกคู่มีความหลากหลาย

ปัจจุบันหนังนครินทร์ ชาทอง จัดโครงการฝึกการแสดงของลูกคู่ให้มีทักษะการแสดงที่คล้ายคลึงกัน สามารถรับงานจากนายหนังคนละได้ก็ได้ ส่งผลให้เกิดการทดแทนกันของลูกคู่ได้อย่างสมบูรณ์

3. แนวทางในการพัฒนาการบูรณาการการแสดงหนังตะลุงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผลจากการสนทนากลุ่มของตัวแทนจากองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง เพื่อกำหนดความเป็นไปได้ และรูปแบบการบูรณาการการแสดงหนังตะลุงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สรุปผลดังนี้

รูปแบบการบูรณาการการแสดงหนังตะลุงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควรบูรณาการให้อยู่ในรูปของเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism Route) ที่มีการแสดงสดของหนังตะลุงเป็นแกนหลัก โดยมีจุดศูนย์กลางของการท่องเที่ยวอยู่ที่พิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอำเภอคลองหอยโข่ง ซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงกับเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงได้ เช่น การเชื่อมโยงกับเส้นทางตลาดน้ำคลองแห เส้นทางวัฒนธรรมวัดคูเต่า และแหลมโพธิ์ นอกจากนี้ตลอดเส้นทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะได้เยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น อ่างเก็บน้ำพูล้อมช้าง น้ำตกผาดำ หรือวัดวาอารามเก่าแก่ อีกทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การสาธิตและรูปหนังตะลุง การสานเสื่อ การออกร้าน การทำขนมพื้นบ้านต้อนรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น โดยการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว โดยใช้ ระยะเวลา 1 วัน และ 1 คืน 1 คืน ในการวิจัยครั้งนี้มีการทดลองท่องเที่ยวโดยใช้ระยะเวลา 1 วัน มีรายละเอียดดังนี้

เวลา	กิจกรรม
09.00 – 09.30 น.	เดินทางถึง “บ้านศิลปินแห่งชาติ ครุฑนครินทร์ ชาทอง” เพื่อให้ครูหนังตะลุง/เยี่ยมชมบ้านศิลปิน นครินทร์ ชาทอง
09.45 – 10.30 น.	ถึงพิพิธภัณฑสถานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านคลองหอยโข่ง พังการบอกเล่าของดีคลองหอยโข่ง “ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านคลองหอยโข่ง”
10.30 – 12.00 น.	เรียนรู้ภูมิปัญญาศิลปวัฒนธรรมของหนังตะลุง อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของหนังตะลุง ขนบนิยมการแสดงหนังตะลุงในจังหวัดสงขลา วิธีการดูหนังตะลุงอย่างไรให้เข้าใจ และชมการสาธิตการแสดงหนังตะลุงโดยหนังนครินทร์ ชาทอง ณ พิพิธภัณฑสถานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านคลองหอยโข่ง
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวันกับบรรยายภาคหน้าโรงหนังตะลุง - ชมการแสดงหนังตะลุง - ชมพิพิธภัณฑสถานแกะสลักดอกไม้ จากไม้ตามจินตนาการ - สาธิตการแกะรูปหนังตะลุง การสานเสื่อเตย แกะสลักรูปหนังตะลุงเป็นของที่ระลึกโดยชาวบ้านในชุมชน - สัมผัสบรรยากาศหน้าโรงหนังตะลุง เช่น ขนมหจาก ขนมหโค ถั่วคั่ว เป็นต้น
13.00 – 16.00 น.	- เยี่ยมชมวัดและชมโบสถ์เก่าแก่หน้าบันลายปูนปั้น และชมพิพิธภัณฑสถานชาวบ้านที่วัดโคกเหรียญ ซึ่งเก็บรวบรวมวัตถุโบราณมากกว่า 100 ชิ้น - เรียนรู้ “วิถีเกษตรอินทรีย์” ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม เช่น การทำนาข้าว การทำปุ๋ยหมัก และการปลูกพืชผสมผสาน เป็นต้น - สักการะขอพรพระพุทธบาทำรงค์ ที่วัดปลักคล้า วัดเก่าแก่อายุ 220 ปี
16.00 น.	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

ผลการทดลองเที่ยวตามเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาศิลปวัฒนธรรมการแสดงหนังตะลุง กรณีศึกษา หนังนครินทร์ ชาทอง เป็นดังนี้

กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ร่วมทดลองท่องเที่ยว จำนวน 30 คน มีความพึงพอใจในภาพรวมต่อการทดลองท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก และยังให้ความเห็นว่า ชุมชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ คือ พิพิธภัณฑสถานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านคลองหอยโข่ง

พิพิธภัณฑ์ชาวบ้านวัดโคกเหียง พระพุทธลามดำรงค์ ที่วัดปลักคล้า และอ่างเก็บน้ำพูล้อมข้าง ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ด้านประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะองค์ความรู้เกี่ยวกับหนังตะลุง ส่วนสถานที่ในการจัดกิจกรรมการแสดงหนังตะลุง และกิจกรรมอื่นคับแคบเกินไป และผู้เข้าร่วมทดลองท่องเที่ยวต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทดลองทำขนมพื้นบ้าน การสาธิตสาตเตย และการแกะรูปหนังตะลุง เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการบูรณาการการแสดงหนังตะลุงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อยู่ในรูปของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism Route) ที่มีการแสดงสดของหนังตะลุงเป็นแกนหลัก นั่นคือ หนังนครินทร์ ซาทอง ซึ่งเป็นหนังตะลุงแนวอนุรักษ์ที่ยึดการแสดงตามขนบนิยมของจังหวัดสงขลา มีการประยุกต์เรื่องของการแสดงให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์จริงในปัจจุบัน โดยมีจุดศูนย์กลางของการท่องเที่ยวอยู่ที่พิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอำเภอคลองหอยโข่ง เชื่อมโยงกับเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงได้ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน มีกิจกรรมการสาธิตจากชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม

จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism Route) ที่เหมาะสม มี 2 รูปแบบ โดยรูปแบบแรกใช้ระยะเวลา 1 วัน และรูปแบบที่สองใช้ระยะเวลา 1 วัน 1 คืน ผลการทดลองนำเที่ยวในรูปแบบแรก พบว่า นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ด้านประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมเกี่ยวกับการดูหนังตะลุงในระดับภาค และประทับใจแหล่งท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะ คือ ควรให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากขึ้นมี 2 รูปแบบ โดยรูปแบบแรกใช้ระยะเวลา 1 วัน และรูปแบบที่สองใช้ระยะเวลา 1 วัน 1 คืน

จากผลการวิจัยที่ศึกษาความเป็นมาเกี่ยวกับภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ซาทอง พบว่า ด้านศิลปะการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ซาทอง ได้รับอิทธิพลมาจากบุคคลรอบข้างที่สำคัญ ได้แก่ หนึ่งกัน ทองหล่อ และหนึ่งกิมเส็ง การมีต้นแบบหรือครูที่ดีส่งผลให้หนังนครินทร์ ซาทอง ได้ซึมซับคุณธรรม

จริยธรรมที่ดีในการเป็นนายหนังตะลุง เช่น ลีลาการแสดงที่ไม่หยาบโลน ได้รับความนิยพลมาจากหนังกัน ทองหล่อ รวมไปถึงการอนุรักษ์ขนบนิยมการแสดงของจังหวัดสงขลาไว้ อย่างเหนียวแน่น เพื่อเป็นการแสดงความเคารพต่อครูบาอาจารย์เพราะเห็นว่าตนเอง ได้รับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับขนบนิยมการแสดงมาจากครูบาอาจารย์ จึงควรที่จะ อนุรักษ์ขนบการแสดงแบบนี้เอาไว้ เพื่อให้ลูกหลานได้เข้าใจ การใช้ภาษาไทยและภาษาถิ่นที่ถูกต้อง ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากหนังกัน ทองหล่อ การใช้ดนตรีอนุรักษ์ (เครื่อง 5) สอดคล้องกับการศึกษาของ ดุสิต รัชทอง (2539) ที่ว่า เครื่องดนตรีหนังตะลุงเป็น เครื่องดนตรีที่สำคัญเพราะต้องใช้แสดงตลอดทั้งเรื่อง หนังตะลุงจะแสดงได้ดีหรือไม่ นอกจากขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ เช่น เสียงของนายหนัง เรื่องที่จะแสดง บทกลอน บทตลก ก็ยังขึ้นอยู่กับการเล่นเครื่องดนตรีหนังตะลุงด้วย การอนุรักษ์เครื่องดนตรี จึงมีความสำคัญ

ในด้านความซื่อสัตย์ต่อคนรอบข้าง หนังนครินทร์ ชาทอง ไม่เคยเอาเปรียบ เจ้าภาพและผู้ชม ทุกครั้งที่รับงานแสดงจะแสดงอย่างเต็มที่ ไม่ต่ำกว่าคืนละ 7 ชั่วโมง คือตั้งแต่เวลา 22.00 น. จนกระทั่งสว่าง ไม่มีนายหนังตะลุงคณะไหนจะทำได้เช่นนี้ ซึ่ง จากการที่หนังนครินทร์ ชาทอง ได้รับการบ่มเพาะเรื่องคุณธรรม จริยธรรมจาก ครูบาอาจารย์ ส่งผลให้หนังนครินทร์ ชาทอง ยึดถือเอาความซื่อสัตย์สุจริตมาใช้ ในการบริหารจัดการหนังตะลุง ดังคำให้สัมภาษณ์ของหนังนครินทร์ ชาทอง ที่ว่า “แม้จะมีคนดูเพียงหนึ่งคน เราเป็นนายหนังก็ต้องทำการแสดง การแสดงหนังตะลุง จะดีหรือไม่ดีไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนคนดู แต่ขึ้นอยู่กับนายหนัง”

ด้านการบริหารจัดการคณะ หนังนครินทร์ชาทอง จุดเด่นคือ อาจารย์นครินทร์ ชาทอง เป็นนายหนังหรือเป็นผู้นำที่ไม่เจ้ายศเจ้าอย่าง ไม่แสดงพฤติกรรมหยาบคายกับ ลูกคู่หรือคนรอบข้าง ด้านการบริหารงานและบริหารคน มีการครองงาน ครองตนครอง คนที่เป็นแบบอย่างที่ดี การดูแลสมาชิกในวง อาจารย์นครินทร์ ชาทอง ดูแลความเป็น อยู่ไปถึงสมาชิกในครอบครัวด้วย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าของงานที่เชิญไปแสดง มีการยกย่องลูกคู่ ลูกศิษย์ให้ได้ดิบได้ดีอยู่เสมอ ตรงกับคำพูดของหนังจัดศิลป์ ศ.นครินทร์(2556) ที่ว่า “มองคนอื่นมากกว่ามองตนเอง” ไม่หวังวิชา หากมีเวลาว่าง จะถ่ายทอดศิลปะการแสดงหนังตะลุงสู่ศิษย์ เป็นนายหนังตะลุงที่มีศิษย์มากมาย คือ

ศิษย์โดยตรงที่ประกอบอาชีพได้มี 38 คนะ ศิษย์โดยตรงที่กำลังอยู่ในระดับกำลังฝึกหัด มี 11 คนะ ศิษย์ในสถาบันศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดสงขลา มี 21 คนะ สอดคล้องกับ ดุสิต รัชชทอง (2539) ในการจะอนุรักษ์และพัฒนาเกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับหนังตะลุง ตามทรรศนะของนายหนึ่ง พบว่า ในส่วนของลูกคู่ แนวทางการอนุรักษ์ที่สำคัญ คือ การพัฒนาคุณสมบัติของลูกคู่ และการยกย่องเชิดชูเกียรติลูกคู่

การแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ซาทอง นั้นทำการแสดงโดยยึดขนบนิยมจังหวัดสงขลา ซึ่งในบางขั้นตอนหนังตะลุงยุคใหม่ได้ตัดออกจากการแสดงไปหมดแล้ว แต่หนังนครินทร์ ซาทอง ยังคงอนุรักษ์เอาไว้ สอดคล้องกับ อัครวิณ ศิลปเมธากุล (2552) ที่ว่า ความคิดเห็นต่อกระบวนการและวิธีการเล่นหนังตะลุง พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ชมหนังตะลุงโดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก โดยเฉพาะวิธีการขึ้นโรงของหนังตะลุง เห็นควรอนุรักษ์ให้คงไว้สืบไปมากที่สุด ส่วนความเห็นในการเชิดรูปให้เข้ากับบทบาท ผู้ชมให้ความเห็นว่าถือเป็นศิลปะชั้นสูง อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด

หนังนครินทร์ ซาทอง มีการปรับปรุงรูปแบบการแสดงในส่วนของเนื้อหาบางส่วน เช่น การประยุกต์เนื้อเรื่องของการแสดงให้ทันสมัยและตรงกับสถานการณ์จริงในปัจจุบัน เช่น การแสดงหนังตะลุงรณรงค์ลดภาวะโลกร้อน และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ จรุง หนูทอง-แสงอุทัย (2556: 82) ที่ว่า การเปลี่ยนแปลงด้านเนื้อหาสาระ ได้เปลี่ยนจากเรื่องในจินตนาการมาเป็นความสมจริงอย่างนวนิยายสมัยใหม่ ที่ยังมีเค้าความจริงอยู่บ้าง

รูปหนังตะลุง เดิมมีการแกะสลักเป็นรูปเดี่ยวๆ ปัจจุบันมีการประยุกต์ออกแบบให้สมจริงมากขึ้น เช่น ใส่เสื้อผ้าที่เป็นที่นิยมใน สมัยก่อนตัวหนังตะลุงมักจะยืนตรงๆ แต่ปัจจุบันมีการแกะสลักให้รูปหนังตะลุงมีกิริยาท่าทางที่สมจริงมากขึ้น เช่น ตัวหนังตะลุงกำลังปีนต้นไม้ กำลังหามหรือแบกสิ่งของ เป็นต้น สอดคล้องกับ จรุง หนูทอง-แสงอุทัย (2556: 79) พบว่า หนังตะลุงในภาคใต้ฝั่งตะวันออกมีการเปลี่ยนแปลงด้านองค์ประกอบของการแสดงหนังตะลุง เช่น รูปหนังจะเปลี่ยนไปตามตัวละครเรื่อง ที่นำมาแสดง รูปหนังก็ใหญ่ขึ้น แต่งกายและไว้ผมตามสมัยนิยม

การบริหารทรัพยากร สมัยก่อนคณะนายหนังแต่ละคณะมีอุปกรณ์ เครื่องดนตรี และลูกคู่เป็นของตนเอง ปัจจุบันหนังนครินทร์ ชาทอง ใช้การจ้างลูกคู่เป็นงานๆ ไป โดยมีการจัดโครงการฝึกการแสดงของลูกคู่ให้มีการแสดงที่คล้ายคลึงกัน สามารถรับงานจากนายหนังคณะใดก็ได้ ส่งผลให้เกิดการทดแทนกันของลูกคู่ได้อย่างสมบูรณ์ สอดคล้องกับจรรยา หนูทอง-แสงอุทัย (2556:81) พบว่า การปรับตัวของหนังตะลุง คือ ปัญหาลูกคู่ เพราะลูกคู่มีน้อย ตายไปเรื่อยๆ และไม่มีคนหัดใหม่ เพราะการเล่นดนตรีหนังตะลุงใช้ว่าจะหัดง่ายต้องใช้เวลานาน

แนวทางในการพัฒนาการบูรณาการการแสดงหนังตะลุงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น มีการบูรณาการระหว่างการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับศิลปการแสดงหนังตะลุง และภูมิปัญญาท้องถิ่น และเชื่อมโยงกับสถานที่สำคัญ ในชุมชน โดยใช้พิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอำเภอคลองหอยโข่งเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับอรทัย พรหมเทพ (2553) ที่พบว่า เมื่อบริบทและสังคมเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า ผู้แสดงหนังตะลุงมีการเรียนรู้ในการปรับตัว สร้างสรรค์ และพัฒนาความรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและสังคมสมัยใหม่ โดยการการเชื่อมโยงกับบริษัทธุรกิจผลิตแผ่นวีซีดีหนังตะลุง ท่ามกลางความทันสมัยมีทั้งผู้ที่ปรับตัวได้และประสบความสำเร็จ ส่วนผู้ที่ไม่สามารถปรับตัวได้ ก็มีโอกาสดำรงอยู่ได้ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยน สร้างสรรค์ และพัฒนาความรู้ให้ความรู้เป็นเพียงความรู้ที่หยุดนิ่ง ตายตัว แต่ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการศึกษาของ ศรชัย ไทรชมพู่ (2548) อ่างใน พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล (2553) ที่ว่า ศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยววัฒนธรรมไทยมีศักยภาพทั้งทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ตลอดจนสอดคล้องกับนิยามการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม และพหุวัฒนธรรมบุตร (2548) ที่กล่าวถึงคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจว่า นักท่องเที่ยวจะสนใจวิถีชีวิต มรดกวัฒนธรรม ศิลปะ อุตสาหกรรม และกิจกรรมนั้น ทนทานการของชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะเยี่ยมชมและศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปะ มหกรรมและงานแสดงสินค้าหัตถกรรม พิพิธภัณฑ์ทุกประเภท ศิลปะการแสดง และทัศนศิลป์ ตลอดจนแหล่งมรดกต่างๆ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเข้าสัมผัสเพื่อแสวงหาประสบการณ์ด้านวัฒนธรรม จากพื้นที่ๆ เข้าไปท่องเที่ยว การเยี่ยมชมแหล่งศิลปะ

ของชุมชนพื้นเมืองของท้องถิ่นตลอดจนมีส่วนร่วมในงานฉลองขนบธรรมเนียมพิธีกรรมของชนเผ่าพื้นเมือง การร่วมชมการจัดการแสดงฉากสำคัญในประวัติศาสตร์

การบูรณาการการแสดงหนังตะลุงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น เป็นการสาธิตและแสดงจริง ทั้งเวลากลางวันและกลางคืน นอกจากจะชมการแสดงและการแสดงหนังตะลุงจริงแล้ว นักท่องเที่ยวจะได้รับเกร็ดความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับหนังตะลุงจากหนังนครินทร์ ซาทอง อีกด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี (2551) ที่พบว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นความร่วมมือของชาวบ้านในพื้นที่ อาศัยชุมชนเป็นฐาน และกระบวนการมีส่วนร่วม มีการพัฒนาการนำสื่อมโนราห์มาใช้ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ สุพัตพร คงขำ และนครินทร์ สังข์รักษา (2558) ที่ว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้านหนังตะลุง จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน จึงจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมท้องถิ่นได้

ความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ร่วมทดลองท่องเที่ยว ให้ความเห็นว่า ชุมชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ด้านประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะองค์ความรู้เกี่ยวกับหนังตะลุง ส่วนสถานที่ในการจัดกิจกรรมการแสดงหนังตะลุง คับแคบเกินไป การบริหารจัดการเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่ดีและมีประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ มนัญญา แก้วกับเพชร และสุพัชร์จิต จิตประไพ (2557) ที่พบว่า หากชุมชนไม่มีความพร้อมด้านการบริหารจัดการจะส่งผลกระทบต่อในด้านลบทั้งเรื่องความสะดวก และการจัดทักขยขมูลฝอย และพบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของตลาดบ้านใหม่สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน คือ งบประมาณ การประชาสัมพันธ์ และความร่วมมือจากผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดและกลุ่มคนที่อาศัยในชุมชนตลาดบ้านใหม่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

จากผลการวิจัย คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการจัดทำแผนที่ชุมชน และรายละเอียดองค์ความรู้ของสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ
2. ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของชุมชนรอบข้างอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป
3. ส่งเสริมการฟื้นฟูองค์ความรู้ในชุมชน เช่น การส่งเสริมการปลูกเตย เพื่อนำมาสานเสื่อ การแกะรูปหนัง การทำขนมพื้นบ้าน เป็นต้น
4. จัดทำแผนการบริหารจัดการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาศักยภาพของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศิลปและวัฒนธรรมในพื้นที่คลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา และพื้นที่ใกล้เคียง
2. ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศิลปและวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวกับหนังตะลุง
3. ควรศึกษารูปแบบการถ่ายทอด สื่อความหมาย และการจัดการความรู้ของนายหนังตะลุง

เอกสารอ้างอิง

- จัญญ หยุทอง-แสงอุทัย. (2556). **หนังตะลุง : ตาหนาคนใต้ “โหมอ้ายเท่งอ้ายทอง”**.
พี พี พรินท์ติ้ง, สถาบันทักษิณคดีศึกษา, ตรัง.
- ดุสิต รัชชทอง. (2539). **การอนุรักษ์และพัฒนาหนังตะลุง ตามทฤษฎีของนายหนัง**.
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- ัญญะ พูลสวัสดิ์. (2553). **ทุนทางวัฒนธรรมต่อยอดสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในวิถี
ชุมชน**. ค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2555, จาก <http://www.isranews.org>.
- นครินทร์ ชาทอง. (2556). **เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ โครงการอนุรักษ์
พัฒนาขนบนิยมในการแสดงหนังตะลุงและดนตรีหนังตะลุง**.
- พยอม ธรรมบุตร. (2549). **เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. (2553). **การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ
ชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี**.
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการ
ท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- มัญญา แก้วกับเพชร และสุพัชร์จิต จิตประไพ. (2557). **การจัดการตลาดเก่าเพื่อการ
ท่องเที่ยววัฒนธรรมตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา**. *วารสารไทยคดีศึกษา*,
11(1), 127-198.
- วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2551). **การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ
บริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษา การแสดงมโนราห์ในกลุ่มโฮม
สเตย์ ตำบลลิเล็ด อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. ส่วนวิจัยและพัฒนา
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, สุราษฎร์ธานี.

- วิชานันท์ ผ่องศรี และ สมพงษ์ ธงไชย. (2550). การสร้างสรรครูปแบบการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการพื้นที่ อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี. *Environment and Natural Resources Journal*, 5(2), 271-461.
- ศรชัย ไทรชมพู. (2548). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยและมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สุภัตรา คงขำ และนรินทร์ สังข์รักษา. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านหนังตะลุง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมท้องถิ่น. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 7(1), 242-255.
- สำนักงานสถิติจังหวัดภูเก็ต. (2556). รายงานวิเคราะห์สถานการณ์การจัดทำข้อมูลเชิงพื้นที่จังหวัด.
- นังจัดศิลป์ ศ.นครินทร์. (17 มกราคม 2556). สัมภาษณ์.
- อุดม หนูทอง. (2531). *ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้าน ภาคใต้*. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา.
- อัศวิน ศิลปะเมธากุล. (2552). ศึกษาการละเล่นหนังตะลุงในภาคใต้เพื่อพัฒนาการละเล่นร่วมสมัย. *วารสารวิทยบริการ*. 20(1).
- อรทัย พรหมเทพ. (2553). การเรียนรู้ของผู้แสดงหนังตะลุงเพื่อการดำรงอยู่ของหนังตะลุงในสังคมทันสมัย. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*, 2(1), 41-56.